

حساب تولید استان زنجان به قیمت ثابت برای سالهای ۱۳۹۵-۱۳۹۰

مجری
محمد صادق علی پور

همکاران
محمد غلامی
ایوب فرامرزی
فرشاد روشن
سپیده صالحی

گروه پژوهشی آمارهای اقتصادی

تابستان ۱۳۹۹

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

کد شناسه: RP-9914

عنوان: حساب تولید استان زنجان به قیمت ثابت برای سال‌های ۱۳۹۵-۱۳۹۰

مجری: محمدصادق علیپور

همکاران: محمد غلامی، ایوب فرامرزی، فرشاد روشن، سپیده صالحی

گروه پژوهشی: آمارهای اقتصادی

تاریخ انتشار: تابستان ۱۳۹۹

نوبت انتشار: اول

صفحه‌آرا: نجمه ناظریان

❖ حق مالکیت معنوی این طرح پژوهشی متعلق به پژوهشکده‌ی آمار است و نقل مطالب فقط با ذکر مأخذ مجاز است.

پژوهشکده‌ی آمار

سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی
استان زنجان

مرکز آمار ایران

تهران، خیابان دکتر فاطمی، خیابان باباطاهر، خیابان سرتیپ فکوری،

شماره‌ی ۱۴۵

۰۲۱ ۸۸۶۳۰۴۴۰ -۳

www.srtc.ac.ir

پیش‌گفتار

در میان شاخص‌های اقتصاد کلان، تولید ناخالص داخلی از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. این معیار نه تنها به عنوان مهمترین شاخص عملکرد اقتصادی در تجزیه و تحلیل‌ها و ارزیابی‌ها مورد استفاده قرار می‌گیرد، بلکه بسیاری از دیگر اقلام کلان اقتصاد، محصولات جنبی محاسبه و برآورد آن محسوب می‌شوند.

همان‌طوریکه داده‌های حساب‌های ملی مهمترین ابزار آماری در فرآیند برنامه‌ریزی‌ها، سیاست‌گذاری‌ها و تحلیل‌های اقتصادی در سطح ملی به‌شمار می‌رود، داده‌های حساب‌های منطقه‌ای نیز همین نقش را در سطح مناطق و البته با خصوصیات بسیار کارآمدتر ایفا می‌نمایند.

دسترسی به حساب‌های منطقه‌ای علاوه بر این که می‌تواند در چاره‌جویی و رفع مشکلات اقتصادی مناطق راهگشا باشد، از طریق فراهم آوردن ابزارهای آماری کافی برای بررسی عملکرد اقتصاد منطقه‌ای و تحلیل امکانات و پتانسیل‌های منطقه‌ای، بستر مناسب را برای تهیه و تنظیم هر چه دقیق‌تر و هماهنگ‌تر سیاست‌گذاری‌ها و برنامه‌ریزی‌های اقتصادی در سطح کلان را میسر می‌سازد. حساب‌های منطقه‌ای از سال ۱۳۷۹ در سطح کل استان‌های کشور به صورت سالانه و به قیمت جاری در حال تولید است. علیرغم ارزش زیاد تولید این حساب‌ها در برنامه‌ریزی‌ها و سیاست‌گذاری‌های استانی، این حساب‌ها فقط به قیمت جاری محاسبه می‌شود و امکان محاسبه و سنجش رشد فعالیت‌های واقعی بخش‌های گوناگون استان در طول سال‌های مختلف ممکن نمی‌باشد.

نظر به اینکه مطالعات اسناد توسعه استان توسط دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی و درمانی و خروجی سند پایش و ارزشیابی برنامه راهبردی توسعه بخش‌های اقتصادی و اجتماعی استان تهیه اقلام حساب تولید استان به قیمت ثابت را ضروری می‌نمود، بنابراین به منظور آمادگی استان برای تهیه و تدوین اسناد برنامه هفتم توسعه و تامین این نیاز اساسی و آگاهی از عملکرد واقعی اقتصاد استان مطالعه حساب تولید استان به قیمت ثابت با محوریت دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی و درمانی استان در دستور کار قرار گرفت.

در اینجا بر خود لازم می‌دانیم از زحمات بی‌شائبه کلیه همکاران مرکز آمار ایران که در این طرح مشارکت داشته‌اند به ویژه جناب آقایان دکتر جواد حسین زاده رییس محترم مرکز آمار ایران، دکتر اشکان شباک رییس محترم پژوهشکده آمار، دکتر ایوب فرامرزی معاون محترم اقتصادی و محاسبات ملی، دکتر محمدصادق علی‌پور عضو محترم هیئت علمی پژوهشکده آمار و مجری طرح، سرکار خانم سپیده صالحی مدیر کل محترم دفتر حساب‌های اقتصادی مرکز آمار ایران، محمد غلامی کارشناس محترم پژوهشکده آمار و مدیر فنی طرح، فرهاد روشن کارشناس محترم دفتر حساب‌های اقتصادی مرکز آمار ایران و همکاران پرتلاشمان در دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی و درمانی استان جناب آقای دکتر علیرضا شغلی معاون محترم تحقیقات و فناوری و سرکار خانم سحر ولی‌مقدم مدیر محترم اداره آمار و در سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی استان زنجان جناب آقایان ایرج امینی معاون محترم آمار و اطلاعات، احمد خداوردی معاون محترم هماهنگی برنامه و

بودجه، دکترخلیل قاسملو مدیر محترم مرکز آموزش و پژوهش‌های توسعه و آینده‌نگری، محمدهادی عزیزخانی رییس محترم حراست و سرکار خانم پروانه کرمی رییس گروه محترم حساب‌های منطقه‌ای و محاسبات قیمت و آقای اکبر پیری کارشناس محترم حساب‌های منطقه‌ای و محاسبات قیمت قدردانی نمایم.

رامین میرزایی
رییس سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی
استان زنجان

پرویز قزلباش
رییس دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی و
درمانی استان زنجان

پیش‌گفتار

حساب‌های منطقه‌ای همانند حساب‌های ملی، یکی از مهمترین ابزارهای آماری در فرایند برنامه‌ریزی‌ها و تحلیل‌های اقتصادی به شمار می‌رود. این گروه از حساب‌های اقتصادی، شاخص‌هایی را برای اندازه‌گیری میزان عملکرد اقتصادی در یک منطقه به دست می‌دهد که از طریق آن می‌توان کمیت‌های متغیرهای کلان اقتصادی را در سطوح منطقه‌ای و یا در ادوار زمانی، مقایسه کرده و به چگونگی جریان رشد و توسعه اقتصادی و روند تحولات اقتصادی در منطقه پی‌برد. همچنین با استفاده از اطلاعات حساب‌های منطقه‌ای می‌توان آثار سیاست‌های اقتصادی را بر وضعیت اقتصادی منطقه، ارزیابی و نابرابری‌های منطقه‌ای را شناسایی کرده و بدنبال آن در قالب برنامه‌ریزی‌های منطقه‌ای، تصمیمات مناسبی را اتخاذ نمود. با توجه به اهمیت این موضوع، مرکز آمار ایران از سال ۱۳۷۳، تهیه حساب‌های منطقه‌ای را به عنوان یکی از فعالیت‌های اصلی خود در دستور کار قرار داد و از سال ۱۳۸۰ نیز با توجه به الزامات قانون برنامه سوم توسعه کشور و ضرورت حرکت به سوی برنامه‌ریزی منطقه‌ای، تهیه این حساب‌ها به روش تولید برای تمامی استان‌ها در برنامه کاری مرکز آمار ایران قرار گرفت که تاکنون نیز استمرار داشته است.

اما از آنجا که محاسبات انجام شده در حساب‌های منطقه‌ای بر حسب ارزش جاری (اسمی) متغیرها بوده و از سوی دیگر، بررسی عملکرد واقعی اقتصاد و شناخت تحولات اقتصادی و همچنین محاسبه دقیق رشد اقتصادی در منطقه (استان) مستلزم حذف اثرات قیمت از متغیرهای جاری و تبدیل آنان به متغیرهای واقعی است، در راستای تکامل این حساب‌ها و انجام تعدیلات لازم در این زمینه با استفاده از شیوه‌های علمی، پژوهشکده‌ی آمار با مشارکت مرکز آمار ایران بنا بر نیاز و بر اساس درخواست سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی استان زنجان و با کارفرمایی دانشگاه علوم پزشکی زنجان، در قالب یک طرح پژوهشی، مبادرت به تهیه حساب منطقه‌ای به روش تولید به قیمت واقعی در استان مذکور نموده است.

این پژوهش با همکاری آقای محمد صادق علی پور به‌عنوان مجری طرح و آقایان محمد غلامی، دکتر ایوب فرامرزی، فرشاد روشن و خانم سپیده صالحی به‌عنوان همکاران اصلی گروه پژوهشی به انجام رسیده است که از تمامی آنان سپاسگزاری می‌شود. همچنین از زحمات آقایان دکتر رامین میرزایی (ریاست محترم سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی استان زنجان) و ایرج امینی (معاون آمار سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی زنجان) و خانم پروانه کرمی (رئیس گروه حساب‌های منطقه‌ای و محاسبات قیمت) که در انجام این طرح، حمایت و پشتیبانی لازم را به عمل آورده‌اند و خانم نجمه ناظریان که کار صفحه‌آرایی گزارش نهایی طرح را بر عهده داشته، تشکر و قدردانی می‌شود.

گروه پژوهشی آمارهای اقتصادی

پژوهشکده‌ی آمار

فهرست مطالب

۱	مباحث نظری حساب‌های منطقه‌ای به قیمت ثابت
۱-۱-۱	مقدمه
۴-۱-۲	لزوم محاسبه حساب منطقه‌ای به قیمت ثابت
۵-۱-۳	توصیه‌های بین‌المللی برای محاسبه حساب منطقه‌ای به قیمت ثابت (EUROSTAT)
۹-۱-۴	معیارهای قیمت و حجم در حساب‌های ملی
۱۰-۱-۴-۱	اعداد شاخص
۱۴-۲-۴-۱	تفاوت بین قیمت، حجم، کمیت و کیفیت
۱۵-۳-۴-۱	روش حسابداری برای برآوردهای قیمت ثابت
۱۷-۴-۴-۱	روش‌های به‌دست آوردن حجم GDP
۱۷-۵-۴-۱	اصول کلی در محاسبه GDP به قیمت ثابت
۱۷-۶-۴-۱	روش‌های مختلف تعدیل ارزش افزوده به قیمت ثابت
۱۹-۵-۱	اصول عملیاتی
۱۹-۱-۵-۱	روش اول
۲۱-۲-۵-۱	روش دوم
۲۳-۳-۵-۱	تعدیل ستانده، مصرف واسطه و ارزش افزوده
۳۵	پوشش، منابع آماری و روش‌های محاسبه‌ی ارزش افزوده رشته فعالیت‌های اقتصادی به قیمت ثابت
۳۵-۱-۲	مقدمه
۳۸-۲-۲	کشاورزی، شکار و جنگلداری
۳۹-۱-۲-۲	زراعت و باغداری
۴۰-۲-۲-۲	دامداری، مرغداری، پرورش کرم ابریشم، پرورش زنبور عسل و شکار
۴۱-۳-۲-۲	جنگلداری
۴۱-۳-۲	ماهگیری
۴۱-۴-۲	استخراج معدن
۴۲-۱-۴-۲	استخراج سایر معادن
۴۲-۵-۲	صنعت
۴۳-۶-۲	تأمین برق، گاز و آب
۴۳-۱-۶-۲	تولید، انتقال و توزیع برق

۴۳	۲-۶-۲- پالایش و توزیع گاز طبیعی.....
۴۴	۲-۶-۳- جمع‌آوری، تصفیه و توزیع آب.....
۴۴	۲-۷- ساختمان.....
۴۵	۲-۸- عمده‌فروشی، خرده‌فروشی، تعمیر وسایل نقلیه‌ی موتوری و کالاهای شخصی و خانگی.....
۴۶	۲-۹- هتل و رستوران.....
۴۶	۲-۹-۱- هتل.....
۴۶	۲-۹-۲- رستوران.....
۴۶	۲-۱۰- حمل و نقل، انبارداری و ارتباطات.....
۴۶	۲-۱۰-۱- حمل و نقل زمینی.....
۴۸	۲-۱۰-۲- حمل و نقل آبی.....
۴۸	۲-۱۰-۳- حمل و نقل هوایی.....
۴۸	۲-۱۰-۴- فعالیت‌های پشتیبانی و کمکی حمل و نقل، فعالیت‌های آژانس‌های مسافرتی.....
۴۹	۲-۱۰-۵- پست و مخابرات.....
۴۹	۲-۱۱- واسطه‌گری‌های مالی.....
۵۰	۲-۱۱-۱- بانک.....
۵۰	۲-۱۱-۲- سایر واسطه‌گری‌های مالی.....
۵۰	۲-۱۱-۳- بیمه.....
۵۱	۲-۱۲- خدمات مستغلات، کرایه و کسب و کار.....
۵۱	۲-۱۲-۱- خدمات مستغلات.....
۵۱	۲-۱۲-۲- خدمات کرایه و کسب و کار.....
۵۲	۲-۱۳- اداره‌ی امور عمومی، دفاعی و تأمین اجتماعی.....
۵۳	۲-۱۴- آموزش.....
۵۳	۲-۱۴-۱- آموزش ابتدایی.....
۵۴	۲-۱۴-۲- آموزش متوسطه‌ی عمومی و متوسطه‌ی فنی و حرفه‌ای.....
۵۴	۲-۱۴-۳- آموزش عالی.....
۵۴	۲-۱۴-۴- آموزش بزرگسالان و سایر.....
۵۵	۲-۱۵- بهداشت و درمان و مددکاری اجتماعی.....
۵۵	۲-۱۵-۱- فعالیت‌های مربوط به سلامت انسان.....
۵۵	۲-۱۵-۲- خدمات دامپزشکی.....
۵۵	۲-۱۵-۳- مددکاری اجتماعی.....
۵۶	۲-۱۶- سایر خدمات عمومی، اجتماعی، شخصی و خانگی.....
۵۶	۲-۱۶-۱- خدمات تفریحی، فرهنگی و ورزشی.....
۵۶	۲-۱۶-۲- خدمات مذهبی، سیاسی و سایر سازمان‌های دارای عضو.....
۵۷	۲-۱۶-۳- سایر خدمات عمومی، اجتماعی، شخصی و خانگی.....

فهرست جدول‌ها

- جدول ۱-۱- تجربه کشورها در تولید حساب منطقه‌ای..... ۷
- جدول ۲-۱- تعدیل GDP و مصارف نهایی: روش اول..... ۲۰
- جدول ۳-۱- تعدیل GDP و مصارف نهایی: روش دوم..... ۲۲
- جدول ۱-۳- محصول ناخالص داخلی استان زنجان برای سال‌ها ۹۵-۱۳۹۰ به قیمت‌های جاری..... ۶۰
- جدول ۲-۳- محصول ناخالص داخلی، سهم و رشد استان زنجان برای سال‌ها ۹۵-۱۳۹۰ به قیمت‌های ثابت..... ۶۱
- جدول ۳-۳- ستانده بخش‌های عمده اقتصاد استان زنجان برای سال‌های ۹۵-۱۳۹۰ به قیمت‌های جاری..... ۶۱
- جدول ۴-۳- سهم ستانده بخش‌های عمده اقتصادی استان زنجان از کل ستانده استان برای سال‌های ۹۵-۱۳۹۰ به قیمت‌های جاری..... ۶۱
- جدول ۵-۳- ستانده بخش‌های عمده اقتصادی استان زنجان برای سال‌های ۹۵-۱۳۹۰ به قیمت‌های ثابت..... ۶۲
- جدول ۶-۳- سهم ستانده بخش‌های عمده اقتصادی استان زنجان برای سال‌های ۹۵-۱۳۹۰ به قیمت‌های ثابت..... ۶۲
- جدول ۷-۳- مصرف واسطه بخش‌های عمده اقتصادی استان زنجان برای سال‌های ۹۵-۱۳۹۰ به قیمت‌های جاری..... ۶۲
- جدول ۸-۳- سهم مصرف واسطه بخش‌های عمده اقتصادی استان زنجان برای سال‌های ۹۵-۱۳۹۰ به قیمت‌های جاری..... ۶۲
- جدول ۹-۳- مصرف واسطه بخش‌های عمده اقتصادی استان زنجان برای سال‌های ۹۵-۱۳۹۰ به قیمت‌های ثابت..... ۶۳
- جدول ۱۰-۳- سهم مصرف واسطه بخش‌های عمده اقتصادی استان زنجان برای سال‌های ۹۵-۱۳۹۰ به قیمت‌های ثابت..... ۶۳
- جدول ۱۱-۳- ارزش افزوده بخش‌های عمده اقتصادی استان زنجان برای سال‌های ۹۵-۱۳۹۰ به قیمت‌های جاری..... ۶۳
- جدول ۱۲-۳- سهم ارزش افزوده بخش‌های عمده اقتصادی استان زنجان برای سال‌های ۹۵-۱۳۹۰ به قیمت‌های جاری..... ۶۳
- جدول ۱۳-۳- ارزش افزوده بخش‌های عمده اقتصادی استان زنجان برای سال‌های ۹۵-۱۳۹۰ به قیمت‌های ثابت..... ۶۴
- جدول ۱۴-۳- سهم ارزش افزوده بخش‌های عمده اقتصادی استان زنجان برای سال‌های ۹۵-۱۳۹۰ به قیمت‌های ثابت..... ۶۴
- جدول ۱۵-۳- رشد ارزش افزوده بخش‌های عمده اقتصادی استان زنجان برای سال‌های ۹۵-۱۳۹۰ به قیمت‌های ثابت..... ۶۴

جدول ۱۶-۳ - ستانده استان زنجان به تفکیک ۱۸ بخش اصلی اقتصاد بین سال‌های ۱۳۹۵-۱۳۹۰ به قیمت‌های جاری.....	۶۶
جدول ۱۷-۳ - سهم ستانده بخش‌ها از کل ستانده استان به تفکیک ۱۸ بخش اصلی اقتصاد بین سال‌های ۱۳۹۵-۱۳۹۰ به قیمت‌های جاری.....	۶۶
جدول ۱۸-۳ - ستانده کشور به تفکیک ۱۸ بخش اصلی اقتصاد بین سال‌های ۱۳۹۵-۱۳۹۰ به قیمت‌های.....	۶۷
جدول ۱۹-۳ - سهم ستانده بخش‌های استان از ستانده متناظرکشوری به تفکیک ۱۸ بخش اصلی اقتصاد بین سال‌های ۱۳۹۵-۱۳۹۰ به قیمت‌های جاری.....	۶۸
جدول ۲۰-۳ - ستانده استان زنجان به تفکیک ۱۸ بخش اصلی اقتصاد بین سال‌های ۱۳۹۵-۱۳۹۰ به قیمت‌های ثابت.....	۶۸
جدول ۲۱-۳ - سهم ستانده بخش‌ها از کل ستانده استان به تفکیک ۱۸ بخش اصلی اقتصاد بین سال‌های ۱۳۹۵-۱۳۹۰ به قیمت‌های ثابت.....	۶۹
جدول ۲۲-۳ - ستانده کشور به تفکیک ۱۸ بخش اصلی اقتصاد بین سال‌های ۱۳۹۵-۱۳۹۰ به قیمت‌های ثابت.....	۶۹
جدول ۲۳-۳ - سهم ستانده بخش‌های استان از ستانده متناظرکشور به تفکیک ۱۸ بخش اصلی اقتصاد بین سال‌های ۱۳۹۵-۱۳۹۰ به قیمت‌های ثابت.....	۷۰
جدول ۲۴-۳ - مصرف واسطه استان زنجان به تفکیک ۱۸ بخش اصلی اقتصاد بین سال‌های ۱۳۹۵-۱۳۹۰ به قیمت‌های جاری.....	۷۰
جدول ۲۵-۳ - سهم مصرف واسطه بخش‌ها از کل مصرف واسطه استان به تفکیک ۱۸ بخش اصلی اقتصاد بین سال‌های ۱۳۹۵-۱۳۹۰ به قیمت‌های جاری.....	۷۱
جدول ۲۶-۳ - مصرف واسطه کشور به تفکیک ۱۸ بخش اصلی اقتصاد بین سال‌های ۱۳۹۵-۱۳۹۰ به قیمت‌های جاری.....	۷۱
جدول ۲۷-۳ - سهم مصرف واسطه بخش‌های استان از مصرف واسطه متناظرکشور به تفکیک ۱۸ بخش اصلی اقتصاد بین سال‌های ۱۳۹۵-۱۳۹۰ به قیمت‌های جاری.....	۷۲
جدول ۲۸-۳ - مصرف واسطه استان زنجان به تفکیک ۱۸ بخش اصلی اقتصاد بین سال‌های ۱۳۹۵-۱۳۹۰ به قیمت‌های ثابت.....	۷۲
جدول ۲۹-۳ - سهم مصرف واسطه بخش‌ها از کل مصرف واسطه استان به تفکیک ۱۸ بخش اصلی اقتصاد بین سال‌های ۱۳۹۵-۱۳۹۰ به قیمت‌های ثابت.....	۷۳
جدول ۳۰-۳ - مصرف واسطه کشور به تفکیک ۱۸ بخش اصلی اقتصاد بین سال‌های ۱۳۹۵-۱۳۹۰ به قیمت‌های ثابت.....	۷۳
جدول ۳۱-۳ - سهم مصرف واسطه بخش‌های استان از مصرف واسطه کشور به تفکیک ۱۸ بخش اصلی اقتصاد بین سال‌های ۱۳۹۵-۱۳۹۰ به قیمت‌های ثابت.....	۷۴
جدول ۳۲-۳ - ارزش افزوده استان زنجان به تفکیک ۱۸ بخش اصلی اقتصاد بین سال‌های ۱۳۹۵-۱۳۹۰ به قیمت‌های جاری.....	۷۴

- جدول ۳-۳۳- سهم ارزش افزوده بخش‌ها از کل ارزش افزوده استان به تفکیک ۱۸ بخش اصلی اقتصاد بین سال‌های ۱۳۹۵-۱۳۹۰ به قیمت‌های جاری..... ۷۵
- جدول ۳-۳۴- ارزش افزوده کشور به تفکیک ۱۸ بخش اصلی اقتصاد بین سال‌های ۱۳۹۵-۱۳۹۰ به قیمت‌های جاری..... ۷۶
- جدول ۳-۳۵- سهم ارزش افزوده بخش‌های استان از بخش‌های متناظر ارزش افزوده کشور به تفکیک ۱۸ بخش اصلی اقتصاد بین سال‌های ۱۳۹۵-۱۳۹۰ به قیمت‌های جاری..... ۷۷
- جدول ۳-۳۶- ارزش افزوده استان زنجان به تفکیک ۱۸ بخش اصلی اقتصاد بین سال‌های ۱۳۹۵-۱۳۹۰ به قیمت‌های ثابت..... ۷۷
- جدول ۳-۳۷- سهم ارزش افزوده بخش‌ها از کل ارزش افزوده استان به تفکیک ۱۸ بخش اصلی اقتصاد بین سال‌های ۱۳۹۵-۱۳۹۰ به قیمت‌های ثابت..... ۷۸
- جدول ۳-۳۸- ارزش افزوده کشور به تفکیک ۱۸ بخش اصلی اقتصاد بین سال‌های ۱۳۹۵-۱۳۹۰ به قیمت‌های ثابت..... ۷۸
- جدول ۳-۳۹- سهم ارزش افزوده بخش‌های استان از ارزش افزوده کشور به تفکیک ۱۸ بخش اصلی اقتصاد بین سال‌های ۱۳۹۵-۱۳۹۰ به قیمت‌های ثابت..... ۷۹
- جدول ۳-۴۰- رشد ارزش افزوده استان زنجان بین سال‌های ۱۳۹۵-۱۳۹۰..... ۷۹
- جدول ۳-۴۱- رشد ارزش افزوده و تولید ناخالص داخلی کشور بین سال‌های ۱۳۹۵-۱۳۹۰..... ۸۰

فهرست شکل ها

- شکل ۳-۱- روند محصول ناخالص داخلی استان و کل کشوری سال های ۹۵-۱۳۹۰ به قیمت های جاری ۶۰
- شکل ۳-۲- روند محصول ناخالص داخلی استان و کل کشوری طی سال های ۹۵-۱۳۹۰ به قیمت های ثابت ۶۰
- شکل ۳-۳- رشد بخش های اصلی استان زنجان برای سال های ۱۳۹۵-۱۳۹۰ ۶۵
- شکل ۳-۴- رشد محصول ناخالص داخلی استان زنجان با و بدون نفت برای سال های ۹۵-۱۳۹۰ ۶۵

مباحث نظری حساب‌های منطقه‌ای به قیمت ثابت

۱-۱- مقدمه

عملکرد فعالیت‌های اقتصادی یک کشور در یک دوره معین، از طریق تهیه و تنظیم حساب‌های ملی برای آن دوره به تصویر کشیده می‌شود. حساب‌های منطقه‌ای همانند حساب‌های ملی شاخص‌هایی را برای اندازه‌گیری ادواری عملکرد اقتصاد منطقه به دست می‌دهد که از طریق آن می‌توان بر مبنای تحقیق و مطالعه روابط بین متغیرهای اقتصادی، از طریق مقایسه اطلاعات مربوط به مناطق مختلف در یک زمان و یا اطلاعات مربوط به یک منطقه طی زمان‌های مختلف، به چگونگی جریان رشد و توسعه در مناطق پی‌برد و به وسیله آن روند تحولات اقتصادی مناطق را پیش‌بینی کرد. از طریق این اطلاعات می‌توان اثرات سیاست‌های ملی و منطقه‌ای را بر اقتصاد منطقه ارزیابی نمود، نابرابری‌های منطقه‌ای را شناخت و سیاست‌های لازم را به منظور رشد و توسعه هماهنگ مناطق طراحی کرد. برای مشخص شدن عملکرد اقتصاد لازم است مبادلاتی که بین بخش‌های مختلف اقتصادی صورت می‌گیرد مورد تجزیه و تحلیل قرار گیرد. محصول ناخالص داخلی که یکی از شاخص‌های کلیدی در سطح کلان می‌باشد مهم‌ترین ابزار اطلاعاتی برای تصمیم‌گیری‌ها و سیاست‌گذاری‌های اقتصادی به‌شمار می‌رود.

در حساب‌های اقتصادی برای بررسی میزان و چگونگی تغییر واقعی ظرفیت‌های تولیدی می‌بایستی عامل قیمت از حساب‌های جاری حذف شود تا تنها تغییرات مقداری مشخص گردد. به بیان دیگر تغییراتی که در اثر گذشت زمان در ارزش کالاها و خدمات وجود می‌آید از دو عامل تغییر قیمت کالاها و خدمات و تغییر حجم آن‌ها تشکیل شده است لذا برای اندازه‌گیری رشد واقعی عملکرد فعالیت‌های اقتصادی لازم است تغییرات حاصل از قیمت کالاها و خدمات را حذف کرده و افزایش یا کاهش حجم آن‌ها را محاسبه نمود. محاسبه محصول ناخالص

داخلی و ارزش افزوده بخش‌های مختلف اقتصادی به قیمت‌های ثابت گویای روند واقعی‌تر جریان‌های اقتصادی در جامعه مورد نظر است.

حساب‌های منطقه‌ای مجموعه‌ای از اطلاعات آماری است که به صورت جامع و هدفمند مطالعه‌ی کمی و منظم فعالیت‌های اقتصادی یک منطقه مشخص را برای یک دوره‌ی زمانی مشخص که به طور معمول یک سال است امکان‌پذیر می‌سازد. به عبارت دیگر نقشی را که حساب‌های ملی در کل کشور به عهده دارد، حساب‌های منطقه‌ای همان نقش، اهمیت و کاربرد را در سطح منطقه عهده‌دار است. مبانی نظری حساب‌های منطقه‌ای، همانند حساب‌های ملی مبتنی بر آخرین ویرایش سیستم حساب‌های ملی SNA ۲۰۰۸ است با این تفاوت که تبدیل سطح جغرافیایی ملی به منطقه‌ای مسائل ویژه‌ای را موجب می‌شود.

همان‌طوری که داده‌های حساب‌های ملی مهمترین ابزار آماری در فرایند برنامه‌ریزی‌ها، سیاست‌گذاری‌ها و تحلیل‌های اقتصادی در سطح ملی به شمار می‌رود، داده‌های حساب‌های منطقه‌ای همین نقش را در سطح مناطق و البته با خصوصیات بسیار کارآمدتر ایفا می‌نماید.

دسترسی به حساب‌های منطقه‌ای علاوه بر این که می‌تواند در چاره‌جویی و رفع مشکلات اقتصادی و سیاسی خاص مناطق راهگشا باشد، از طریق فراهم آوردن ابزارهای آماری کافی برای بررسی عملکرد اقتصاد منطقه‌ای و تحلیل امکانات و پتانسیل‌های منطقه‌ای، بستر مناسب را برای تنظیم و تهیه هر چه دقیق‌تر و مطلوب‌تر و هماهنگ‌تر سیاست‌گذاری‌ها و برنامه‌ریزی‌های اقتصادی در سطح کلان را فراهم می‌سازد. به طور کلی اهمیت و مزیت حساب‌های منطقه‌ای را می‌توان در چند مورد خلاصه کرد:

- تهیه حساب‌های منطقه‌ای به دلیل اینکه عمده‌تاً از روش جزء به کل است موجب دقیق‌تر شدن آمارهای حساب‌های ملی خواهد شد.
 - مقایسه عملکرد استان‌های مختلف در سطح ملی تصویر دقیقی از کارایی و رشد متوازن سیاست‌های دولت ارائه می‌دهد. ضمن اینکه بررسی وضعیت توسعه متوازن در استان‌های مختلف به تفکیک رشته فعالیت، نقش و اهمیت هر استان را در هر رشته فعالیت نشان می‌دهد.
 - بررسی روند توسعه در هر منطقه و مقایسه آن با سال‌های قبل می‌تواند نتیجه عملکرد سیاست‌ها را بهتر مشخص کند.
 - امکان برنامه‌ریزی برای بهبود عملکرد در سطح استان و ملی فراهم می‌شود.
 - با توجه به اختیارات استانداران، حساب‌های منطقه‌ای می‌تواند فرایند برنامه‌ریزی آن‌ها را بهتر نمایان سازد.
 - استفاده درست از نتایج حساب‌های منطقه‌ای و تصمیم‌گیری دقیق، باعث افزایش همگرایی استان‌ها در توسعه اقتصادی می‌شود.
 - سرمایه‌گذاران و کارآفرینان می‌توانند با استفاده از اطلاعات ریز وضعیت جاری استان‌ها تصمیم و گزینه بهینه را انتخاب نمایند.
- مواردی که به آن اشاره شد تنها بخشی از نقاط قوت حساب‌های منطقه‌ای است و همین امر باعث شده که متقاضیان مختلفی از جمله، نمایندگان مجلس، نهادها و سازمان‌های ملی و منطقه‌ای، استانداران چشم‌انتظار انتشار آخرین اطلاعات حساب‌های منطقه‌ای بوده و پیش‌بینی می‌شود با فرهنگ‌سازی لازم، کاربرد آمار حساب‌های منطقه‌ای فراگیر شود.

به این ترتیب در صورت تقویت و گسترش حساب‌های منطقه‌ای و محاسبه آن به قیمت‌های ثابت، این حساب‌ها می‌تواند به عنوان پایه و اساس حساب‌های ملی نقش‌آفرینی کند. پژوهشکده‌ی آمار به عنوان بازوی پژوهشی مرکز آمار ایران، با آگاهی از نیاز برنامه‌ریزی‌های منطقه‌ای و بخشی، تهیه حساب‌های منطقه‌ای به قیمت ثابت را مورد توجه قرار داده است.

تاریخچه تولید حساب منطقه‌ای

سابقه تاریخی تهیه و تنظیم حساب‌های منطقه‌ای در دنیا به سال ۱۹۵۱ و به والتر ایوارد برمی‌گردد. اولین تجربه محاسبه‌ی حساب‌های اقتصادی در سال ۱۹۵۳ در کشور ایتالیا و پس از آن به تدریج در تعدادی از کشورهای اروپایی از قبیل آلمان، اتریش، نیوزیلند و استرالیا و نیز کشورهایی که از نظر تقسیم‌های جغرافیائی و سیاسی به‌طور نسبی غیرمتمرکز بوده‌اند صورت گرفت.

در کشور ما در سال‌های پیش از پیروزی انقلاب اسلامی دو برآورد توسط مشاوران خارجی و با استفاده از روش‌های غیرمستقیم برای تهیه‌ی برخی از حساب‌های منطقه‌ای صورت گرفته است که به‌عنوان یک اقدام جدی در این زمینه نمی‌تواند تلقی شود. بعد از پیروزی انقلاب و به موجب اشتیاق گروهی از مسئولین برای استفاده از حساب‌های منطقه‌ای در برنامه‌ریزی منطقه‌ای، فعالیت‌های موردی و مقطعی در تعدادی از سازمان برنامه و بودجه‌ی وقت استان‌ها و از جمله استان‌های فارس، همدان و اصفهان آغاز شد، که در این میان سازمان برنامه و بودجه‌ی استان فارس کامل‌تر از دیگر استان‌ها عمل کرده و در طول سال‌های ۶۵-۱۳۶۲ با استفاده از روش‌های تولید، هزینه و نیز با انجام برآوردهای کارشناسی محصول ناخالص داخلی استان فارس را برای یک دوره ۱۱ ساله (سال‌های ۶۳-۱۳۵۳) به قیمت‌های ثابت و جاری برآورد کرد.

مطالعات اولیه تهیه حساب‌های منطقه‌ای به صورت رسمی و متمرکز از سال ۱۳۷۳ در مرکز آمار ایران آغاز شد و با تدوین مبانی نظری و روش‌های محاسبه محصول ناخالص داخلی و همچنین الگوهای تأمین نیازهای آماری تهیه حساب‌های منطقه‌ای دنبال شد. در نخستین مرحله، تهیه حساب تولید شش استان کشور (اصفهان، تهران، چهارمحال و بختیاری، خراسان، مازندران و همدان) برای سال‌های ۱۳۷۶ و ۱۳۷۷ انجام شد. در مرحله دوم با افزوده شدن شش استان دیگر (آذربایجان شرقی، آذربایجان غربی، زنجان، سیستان و بلوچستان، فارس و کرمانشاه) حساب تولید سال ۱۳۷۸ برای ۱۲ استان کشور تهیه شد و در مرحله سوم سایر استان‌های کشور در پوشش تهیه حساب‌های منطقه‌ای قرار گرفته و حساب تولید سال ۱۳۷۹ برای ۲۸ استان کشور تهیه شد. با تشکیل استان‌های خراسان شمالی و جنوبی و استان البرز تعداد استان‌های کشور به ۳۱ استان افزایش یافت و از سال ۱۳۹۰ تهیه حساب تولید استان‌ها برای ۳۱ استان کشور میسر شده است.

متغیرهای محاسبه شده در حساب‌های تولید استان شامل ستانده، مصرف واسطه و ارزش افزوده می‌شود. روش مورد استفاده برای تولید این حساب‌ها روش تولید است. روش هزینه به دلیل پیچیدگی‌هایی که دارد تنها در معدودی از کشورهای اروپایی معمول است و روش غالب تولید حساب‌ها در اکثر کشورهای دنیا همان روش تولید است.

در حال حاضر، سری زمانی حساب تولید استان‌های کشور در برگیرنده بیش از یک دهه (از سال ۱۳۷۹ تا کنون) است که اطلاعات تفصیلی درباره ستانده، مصرف واسطه و ارزش افزوده به تفکیک ۷۲ رشته فعالیت اقتصادی بین سال‌های ۱۳۷۹ تا ۱۳۹۳ براساس آیسیک ویرایش ۳ و نظام حساب‌های ملی ویرایش ۱۹۹۳ و برای سال‌های ۹۵-۱۳۹۰ این حساب‌ها به قیمت جاری و براساس آیسیک ویرایش ۴ و نظام حساب‌های ملی

۲۰۰۸ را به تفکیک ۸۲ رشته فعالیت به قیمت‌های جاری در دسترس کاربران قرار می‌دهد و دربرگیرنده بیش از ۷۰۰۰۰ اطلاع آماری درباره اجزای حساب تولید استان‌های کشور است.

اولویت‌های آماری

در مطالعات پشتیبان نظام حساب‌های ملی SNA به این موضوع اشاره شده است که اولین قدم تهیه حساب‌های منطقه‌ای، روش تولید است. قدم بعدی تولید حساب منطقه‌ای به روش هزینه می‌باشد و در نهایت بررسی اختلافات آماری و رفع مغایرت‌های آماری به طوری که مغایرت‌های آماری خصوصیات تصادفی به خود بگیرد.^۱

۱-۲- لزوم محاسبه حساب منطقه‌ای به قیمت ثابت

حساب منطقه‌ای یکی از ابزارهایی است که می‌تواند علاوه بر اینکه درجه رشد متوازن در استان‌های مختلف را مورد ارزیابی قرار دهد، بلکه عملکرد تولید استان در رشته فعالیت‌های مختلف را نیز منعکس نماید. از این رو محاسبه حساب منطقه‌ای به قیمت ثابت اهمیت پیدا می‌کند. اما در حال حاضر حساب منطقه‌ای به قیمت جاری محاسبه می‌شود و همان‌طوری که می‌دانیم برای رصد رشد اقتصادی استان و به تبع آن رشد متوازن منطقه‌ای، لازم است که حساب منطقه‌ای به قیمت ثابت تبدیل شود. در ادامه تجارب کشورها در این رابطه و همچنین توصیه‌های بین‌المللی در زمینه محاسبه حساب منطقه‌ای به قیمت ثابت مورد توجه قرار گرفته است. برای محاسبه محصول ناخالص داخلی منطقه‌ای به قیمت ثابت نیاز به شاخص قیمت تولیدکننده منطقه‌ای^۲، شاخص قیمت مصرف‌کننده منطقه‌ای^۳، شاخص مقداری استانی و اقلام مقداری استانی است. بیشتر کشورها، از شاخص قیمت ملی برای این هدف استفاده می‌کنند. هر چند این روش یک روش کامل محسوب نمی‌شود اما یک روش قابل قبول است. در استرالیا همه بخش‌ها را با استفاده از شاخص ملی به قیمت ثابت تبدیل می‌کنند به جز ساختمان که از یک شاخص قیمت منطقه‌ای مورد استفاده قرار می‌گیرد شاید یکی از دلایل آن غیر تجاری بودن آن در بین استان‌ها است.

بخش آماری اتحادیه اروپا هم دستورالعمل صریحی در خصوص تورم‌زدایی حساب منطقه‌ای ارائه نموده است. در این راهنما اشاره شده است که برای محاسبه حساب منطقه‌ای به قیمت ثابت، لازم است علاوه بر قیمت منطقه‌ای، اطلاعات مربوط به اشتغال، حقوق و دستمزد، تشکیل سرمایه جمع‌آوری شوند. مشکل اصلی حساب‌های منطقه‌ای آن است که بنگاه‌ها حساب‌ها و صورت‌های مالی خود را به صورت ملی تهیه و منتشر

^۱ https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=File:SNA_Example_workflow_NA,_2012.png

^۲ Regional producer prices indexes

^۳ Regional consumer price indexes